

Femte roten, tomt 28

Kvarteret Frimuraren

Tredje roten 1637–57v

Korsgatan 4 (söder om Stora Hamnen)

Andra roten 1657 h–70

Elsebe (Elseby) Oberberg, änka efter *Henrik Westerman*

hennes andre man

Cordt Brun Johan, 1637–42.

Han ”brukade kläde-, siden och kryddehandel” och antecknas i mantalslängderna 1637–43 i tredje roten (1637 mellan Hindrik Gertsen och Albrecht Ammian) men begravdes redan den 14.6.1642. Det är troligt att hans hus låg just här i kvarteret Frimuraren i nordöstra hörnet av korsningen mellan Holländaregatan och Korsgatan.

Änkan Elsebe Oberberg el Cordt Braun Johans

1643–81, M1676: köpmansänka 1 tomt

Även änkan Elseby Cort Bruns bodde i tredje roten.

Elsebe Oberberg tillhörde en gammal släkt från Brabant, som hade flyttat till Lübeck under det spanska kriget med Nederländerna. Hon var född 1601 och kom till Göteborg med sin första man *Henrik Westerman*, som ursprungligen varit handlande i Lübeck men som hade överflyttat sin verksamhet till Göteborg, där han avled 1632 (begr. 15.9.). Den 13.10.1633 gifte hon om sig med handelsmannen *Cordt Braun Johan*. Hennes processlystnad kom särskilt till sin rätt 1675 efter *äldste sonen pastorn i Christine församling Nicolaus Westermans* död 1674. Hon och ett antal av hennes barn processade med sonhustrun *Elisabeth Wiebers* om rätten till det hus, som pastorn efter branden hade byggt upp. De barn, som nämnas i detta sammanhang är *Maria Westerman*, gift med *handlanden Henrik Johansson*, dottern *Catharina Braun Johan*, gift med *handlanden Olof Simonsson* och sönerna *Gerhard*, *Conrad* och *Henrik Braun Johan*. Däremot nämnes inte hennes dotter *biskopsänkan Elsebe Westerman*, gift 1/ 5.11.1648 med *handlanden Hans Jürgensson* (se 4.32); 2/ *superintendenten i Karlstad Andreas Birgeri Kilander*. Denna dotter tycks ha hållit sig utanför striden denna gång. Elsebe Westerman ärvde sin mors kamplystnad och tillhörde annars utan tvivel de mest processlystna kvinnor, som Göteborg någonsin har framvisat. När man läser om henne och modern i Göteborgs domböcker får man se upp, så att man inte förbländar dem med varandra eller med Elsebe Cordt Brun Johans sondotter Elisabeth.

Henrik Johansson

1675–81.

Det rör sig om Elsebe Cordt Braun Johans måg *Henrik Johansson*, som den 11.11.1643 hade gift sig med hennes dotter *Maria Westerman*, vilken avled i ”bröstsjukdom”, 58 år gammal 1683 (begr. 3 juni). Tydligt delade paret hushåll med svärmodern Elsebe.

Elsebe Westerman: se förste maken Hans Jöransson 4.32, styvsvärsonen *Petter Coopman* 4.24n. Bokh. och dennes änka *styvdottern Maria Jörgens* 5.62 och 4.112ö.

Den 16.9.1665: Peter Koopman såg ännu ingen ändskap i tvisten med sin (styv-)svärmoder om arvskiftet, fast han ”wäl hafwer hugh och wilja till att göra sluth och endskap, eftersom hon innehåller inventarium hoos sig samt obligationer och skuldfordringar, ”Hwaraf arfwingarna bör hafwa sin part af. Vid överrätten den 19.8.1667 begärde handelsmannen Peter Koopman ”arrest på sin svärmoder hustru Elsabe Westermans person till dess att (”så länge”) hon gör sin richtigheet med honom om hans hustrus arf och lefwererar honom det upprättade inventarium och arfsskifte efter hans svärfader Hans Jürgensson, hwartill han klagade henne hwarken på hans påminnelser eller beskickning med gode män sig wilja bequäma utan i morgon med oclarerade saker här ifrån till sin tillkommande hemwist i Wermeland förresa”. Arresten beviljades ej.

Stadsbudet Berge Amundsson sändes till hustru Elsebe Westerman med sådan förmaning och åtvarning, att hon antingen själv före sin avresa skulle klarera arvskiftet med sin måg Petter Koopman och sina styvbarn eller förordnade en fullmäktig, som i hennes ställe skulle förrätta arvskiftet. Saken var inte klar ännu den 17.10.1667 då RR behandlade Petter Koopmans klagomål om den oavslutade uppgörelsen med Elsebe Westerman om arvskiftet efter hans svärfader och om hans pretentioner i Kompaniets skeppsparter.

EIIa:2: Rätten beslöt att låta citera henne till nästkommande 28 november för att uppmana henne att avvitra sina styvbarn. Den 14 oktober skrevs i RR-protokollet: ”Der hoos förhållande Koopman hans förseende der uti att han i en Supplication till Högbemte Kongl Hofrätt hafwer föregifwit sin swermoders Inventarium wara obeswurit, hwilket dock sig annars förhåller.”

(I slutet av 1669 avled Petter Koopman, begr. Chr 18 dec s.å.)

Det är t.o.m. möjligt, att redan Henrik Westerman ägde tomten, ty efter Elsebe Westermans död 1680 (begr. 15 sept.) övergick visserligen tomten först till sonen Henrik Braun Johan men sedan denne hade sålt huset till sin halvsyster *biskopinnan Elsebe Westerman* överklagade deras svägerska *Mag. Nicolaus Westermans änka Elisabeth Wiebers* försäljningen, hänvisande till bördsrätten. Hon tillerkändes också den 5.9.1692 ”hus i hörnet mellan Gustav von Akern i öster (4.110 el 5.29) och rådman Gerhard Braun Johan i norr” och huset värderades då till 550 d smt.

(Kartbilden har möjligen ändrats under åren, så att 5.29 upptog halva 4.110 och att det var den västliga halvan det tvistades om).

Herr Gerhard Braun Johan, sekr.

1671–81 M1676: 1 tomt.

Gerhard Braun Johan, som var född 1635, blev extraordinarie rådman långt tidigare än han utsågs till ordinarie, vilket skedde den 1.1.1677. Han klagade 1672 över att *Cornelius Bruun*, som tillträtt sin rådmanstjänst en månad senare än han, fick full lön och han ingen. Kungl. Maj:t föreslog då, att Gerhard Braun Johan skulle bli tysk sekreterare men magistraten ansåg, att en sådan skulle kunna inbesparas. En tysk sekreterare var onödig på grund av de ringa affärer magistraten hade med främmande. Dessutom borde Göteborgs magistrat liksom Stockholms rådhus kunna korrespondera med utlandet på latin. Gerhard Braun Johan fick dock eftertråda *Johan Heinrich Voigt* som tysk sekreterare med 200 d smt i lön, vilket 1674 höjdes till 400 d smt. Redan 1696 var han på *pres. Mackliers* död på förslag till att bli justitieborgmästare men därtill utsågs då *kanslitjäsentemannen Anders Spalding*. Redan 16.12.1698 avled denne och därefter erhöll Gerhard Braun Johan den 29. 12 s.å. kunglig fullmakt på tjänsten, som han behöll till sin död 21.11.1702.

Gerhard Braun Johan och *Johan von Minten* erbjöd sig tillsammans att som diakoner i tyska kyrkan sköta dess affärer (gå med klingpungen, ordna insamlingar, utbetala löner och understöd). Han tjänstgjorde också som Göteborgs Notarius Publicus. Han gifte sig (före 17.8.1666, då hustrun var fadder i Christine förs.) sig med *Beata Påfvenfelt*, född 1641, död 27.7.1675, 33 år, 10 mån. gammal, begravd i tyska förs. liksom maken).

Hur det nu gick till, så lyckades ”kommissarien och rådsförvanten” Henrik Braun Johan (född 1642, död 1696) åter förvärva huset. Hans arvingar sålde gården ”i hörnet mellan justitieborgmästaren [Gerhard Braun Johan] i norr [5.28] och sal Gustaf von Ackerns arvingar i öster [östra delen av 4.110 el 5.29]” till

handlanden Jonas Hägg

för 600 daler, uppbud 11.12.1699. Denne Jonas Hägg var gift med *Mariken Sahlgren*, dotter till *vice borgmästaren i Uddevalla Per Nilsson* och syster till stamfadern för Göteborgsgrenen av släkten Sahlgren *handelsmannen och kyrkoföreståndaren Nils Persson*. Jonas Hägg hade själv inte stor framgång i sin handel. Magistraten den 24.5.1714 ett brev till *landshövdingen i Skaraborgs län Cederhielm* angående Jonas Häggs egendoms sekvestrerande. Personligen borde han i säkert förvar föras till staden och hans i Skaraborgs län befintliga egendom, lös som fast, ställas till *herr Wassenii* betalning. 1718 (mag. prot. sid. 494) meddelade Jonas Hägg, att han åstundade uppsäga sitt burskap, då han inte uthärdade det längre.

Den ägare man därefter känner är *handlaren och rådsförvanten Sigbrandt Rosenbusch* (född 1687, död 1742), som den 23.9.1721 sålde (avbränd) tomt på Drottninggatan mellan handlaren Fredrik Crantz i öster och *sekretererskan Barbara Dunder* på Korsgatan i norr till den sistnämnda, som erhöll uppbud den 25.9.1721. Hon erlade trettiopenning den 2.10.1721.

Fredrik Krantz d.y.,

(född 1673, död 28.11.1736, gift 19.7.1698 med *Dorotea von Akern*, död 1717)

erhöll fastebrev den 20.2.1707 (Ba:18, 23) för denna tomt för vilken han samma år 1707 erlade 30-penning: ”Capitainen av Kungl. Amiralitetet Conrad Braun Johan hade på sina och samtliga sina syskons vägnar samt häradshövding Erik Stiernman på sin kära hustrus och sina svågrars vägnar hade för 321 d smt till handelsman Fredrik Krantz sålt den gård och tomt, som framlidne herr justitieborgmästare Gerhard Braun Johan i livstiden bebott och dem för längst ärftligen tillfallne varit uti tvärgatan mellan Drottninge- och Store Hamnegatan belägen in till framledne Herr Baron General- och Giuvernören von Schönleben men numera Borgerskapets hus å norra och handelsmannen Jonas Häggs å södra sidan hållandes i längden 38 3/4 fötter och i bredden 21 1/4 fötter.”

Jacob Jürgensson (5.43) talade i en supplik den 25.10.1697 (EIIa:13, 289) om sin sal svärfaders sterbhus, sin svåger Friedrich Krantz d.y. och sin svägerska *Elsa Greta Krantz*. Arvet efter svärfadern och hustrun utgjorde sammanlagt 276 d smt.

I en årshandling 28.9.1699 behandlades Fredrik Krantz' resa till Hamburg och hans förmynderskap för sin omyndiga syster och systems rätt i svågern Jacob Jürgenssons hus och egendom. (EIIa:15) I juli 1706: testamente mellan Friedrich Krantz och hans hustru Dorotea von Ackern, gifta för 8 år sedan.

Herr Fredrik Krantz hustru Dorotea erhöll den 2.5.1716 ett stolrum i domkyrkan, som hade överlåtits av *madame Sofia Strokirk*. Till handlingarna bilades följande skrivelse ”Mitt stolrum uti

Svenska kyrkan på lille gången — transporterar uppå min k. moster jungfru Sara Hansdotter med all den rätt jag därtill tillförene haft Göteborg 2.5, 1715 Sofia Strokirk Dorotea Krantz”

Fredrik Krantz var ägare 1717 vid hustruns död, då gården sades vara hans bakgård (var inte detta 4.110 el 4.111?).

7.6.1721 anmälde Fredrik Krantz, att han ville ånyo bebygga ”sin brända tomt” (troligen 4.110) jämte den platsen som låg mellan kommandantshuset och Sigbrandt Rosenbusch (denna 5.28)

Av konkursakterna den 1.1.1737 rörande avlidne rådman Friedrich Krantz omtalas dom 15.12.1740 och förlikning 30.9.1741. I konkurshandlingarna omtalades också att han hade skuld bl.a. till tyska kyrkans fattigbössa för vilken han i livstiden hade varit föreståndare. I detta sammanhang nämnes en auktionsräkning på ett hus och gård på Kvarnbergsgatan, som *klockaren Greise* inropat och transporterat på hustru *Britta Nilsson*, som denna den 6 juli pantsatt till tyska fattigkassan för 20 d smt.

Borgmästaren i Vänersborg Daniel Lenberg var svåger och ende arvinge å sin frus vägnar efter rådmannen Fredrik Krantz. *Rådman Petter Coopman* hade på auktion efter Fredrik Krantz den 31.7.1739 inropat Rikens Ständers obligationer av 3.1.1716 med Lenbergs tillstånd.

Avlidne rådman Crantz hus och gård på Korsgatan (den 8.2.1737 värderad till 3 200 d smt) inropades den 11.10.1737 på auktion av *assessor Johan Andris Olbers* (se 5.71) för 2 410 d smt. I huset stod en spisel, som fru Wagenfelt insatt på egen bekostnad (värderad 40). Det talades om att *handelsman Eric Nissen* på sin räkning för fattigbössan angett *tunnbindare Erik Mattssons* och *Catharina Collbergs* gårdar som sterbhusets egendom. Dessa gårdar hade Krantz låtit sälja på auktion men angett sig själv som köpare.

Ba:41, 16.4.1736: Magistraten hade valt *sekreteraren och vice häradshövdingen Jean Olbers* (äldste son till Johan Andris Olbers i dennes första äktenskap) till att ersätta avlidne *Jonas Edman som kämnär*. I registratret uttalas berömmande ord om Johan Olbers.

Vid auktion efter Johan Andris Olbers:

Hus och gård på Korsgatan, som sekr. Johan Olbers bebodde (här omtalas "de i Contoriet varande tapeter"). Inropades av sekr. Olbers för 1 901 d smt. 5.28? Auktion 30.1. el 12.3.1741

1756 värderades avlidne rådman Jean Olbers gård på Kors- och Drottninggatorna.

Den 14–17.6.1776: På *handelsman Jan Schutz, inspektör Alexander Springfelts, heideridaren H Hök å egna och dess svägerskas Anna Britta Springfelts vägnar samt kamrer J B Enander å besökaren Springfelts vägnar* auktion på Rådman *Anna Christina Olbers, född Palm* egendom: Hus och gård på Stora Korsgatan mellan handelsman och riddaren Ch Arfvidsson å norra och handelsman Lorentz Jönsson å södra åsatt värde 5 300 d smt. Till *handelsman Elias Törnsten* för 6 800 d smt, som uppbjöd gården den 8.7.1776 första gången med därtill hörande bakgård å Drottninggatan emellan herr kontrollören Thure Gabriel Walkes hus å östra och handelsman Lorentz Jensens hörnhus å västra sidan 30-penning 226 daler 21 $\frac{1}{3}$ öre smt.

Elias Törnsten blev medlem av handels societeten den 19.10.1773. Hade då tjänat fem år hos framlidna Inga Chalmers och sex år hos sin broder handelsman Eric Törnsten. Burskap 11.3.1774. Bakgården 4 110 pantsattes den 2.6.1778 till Göteborgs Gymnasiestipendiekassa för 662 rdr specie.

Göteborgs auktionskammars protokoll: "1794 den 8 aug. Utbjöds förgäves för 3 500 rdr specie. på begäran av *Herr Eric Törnsten* dess broders herr Elias Törnstens vid Korsgatan gentemot Stora Apoteket belägna hus och gård nr 27 (senare kallad 28) bestående av 5 rum och kök och vindskammare i öfra samt 3ne rum, kök och brygghus i undra våningen, 3ne hwälfvda källare, mangelbod och flera mindre bodar, sträckande sig med bakgården (4.110) åt Drottninggatan." Brodern Eric T. d.y. se 2.129. – Eric T. d.ä. se 2.19 1696.

5.28 uppbjöds den 3.11.1794 av *handl B H Rydén* och den 8.7.1799 av

handelsman N. B. Tronell [Tomtens värde 1800 i rdr 150, husets oförsäkrade värde 2.000, Landskansliet EI:1]

Handl N. B-son Tronell fick burskap 15.12.1797 och avled 30.12.1801. Ägde enligt bouppteckningen 25.5.1802 hus och tomt 5.28, Korsgatan samt bakgård nr 4.110, 3 350 rdr. Änka *Charlotte Gustava Demoine*, född 1769, död 24.5.1839 (Berg II:11–12, 69) som ägde 5.28 år 1807 enligt tomtöreslängden.

Hon gifte om sig 6.4.1809 med *handl Anders (Andersson Edin)* från Edum i Larv i Skaraborgs län, född 1770, död 9.8.1834. Han fick burskap som handl i Göteborg den 20.6.1806. Han efterlämnade stenhus med tomt 5.28 på Korsgatan (sålt 1837?) för 9 333:16 rdr banco bestående av ett stenhus med källare samt i första våningen bakåt gatan med förstuga och åt gården trappa till andra våningen samt kök, förstuga, magasin och skafferier. I andra våningen ett rum åt gatan, ett åt gården med förstuga och trappa till vinden, varest är ett boningsrum åt gården, Därjämte fanns på tomten en av Edin uppförd byggnad i två våningar, därav i den nedre ett rum åt gatan samt portgång, åt gården ett kök, ett boningsrum, förstuga, magasin och avtråde. I andra våningen 2 rum åt gatan, tre åt gården, kök, förstuga och trappor till vinden (Berg I:1, 433).

Senare uppbud av 5.28

handl. S. A. Nordquist.	23.9.1839
L. M. Pettersson	6.3.1843
änkan Magdalena Pettersson	10.2. och 4.8.1862